

עלים

עלון שבועי משולחן מערכת מבון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com

עלה מקדש

ע"פ שו"ת בית יעקב (סימן כא)

עם הערות והשלמות מהרה"ג ר' חנני' יום טוב ליפא עסטרייכער שליט"א

כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"א ה"ט"ו): סכין שנפגם אין משחזין אותו אלא לוקחין סכין אחר. וכתב שם בכס"מ בשם מהר"י קורקוס לחלק, שרק פגימה גדולה אסור להשחזי אותה, אבל פגימה קטנה שרי. ובכס"מ הקשה מאי טעמא יש לחלק בין פגימה גדולה לפגימה קטנה וכו', ע"ש. והנלע"ד לבאר טעם לדברי הרמב"ם שמחלק בין פגימה גדולה לקטנה, על פי מה שכתב במכילתא (ריש פ' ויקהל) הובא בילקוט ריש פ' ויקהל (רמז תח), וז"ל: ויקהל משה בחול ולא בשבת, ומה אני מקיים ועשו לי מקדש, בחול ולא בשבת. או אינו אלא אפילו בשבת, ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר כל המלאכות חוץ ממלאכת המשכן כו', שומע אני סכין שנפגמה ישחזנה אפילו בשבת כו', תלמוד לומר ויקהל משה בחול ולא בשבת, עכ"ל.

וקשיא לן על דברי המכילתא הנ"ל, איך סלקא אדעתא לומר אפילו בשבת ישחזנה, הרי אפילו בחול אין משחזין אותו, וכדברי הרמב"ם הנ"ל, ומקורו בגמ' במס' זבחים (דף פח ע"א): סכין שנפגם אין משחזין את פגימתה, ע"ש. וכי תימא התם טעמא משום שאין עניות במקום עשירות הא מדינא שרי, ומאחר שמדינא שרי לפיכך איצטרך במכילתא קרא לאסור השחזה בשבת, מ"מ קשיא למה איצטרך קרא למעוטי ולאסור בשבת דבר שאינו נוהג בחול.

ונלע"ד שמכח קושיא זו יש לחלק בין פגימה גדולה לפגימה קטנה. והוא, דהא דאמר במכילתא שומע אני סכין שנפגם ישחזנה אפילו בשבת, היינו שנפגם פגימה קטנה דבחול דינו דמשחזין אותו, משום הכי איצטרך קרא דאין משחזין אותו בשבת. אבל אה"נ שפגימה גדולה אפילו בחול אין משחזין ולא איצטרך קרא. וצדקו דברי האומרים לחלק בין פגימה גדולה לקטנה, ודלא כדברי הכס"מ שכתב שאין טעם לחלק בין הפגימות.

עלה מחבת

מזרח ספר 'לקראת שבת'

השומר שבת הבן עם הבת

לא-ל ירצו כמנחה על מחבת - מה בין מנחת מרחשת למנחת מחבת? מרחשת הבצק רך, והשמן רוחש בו, אבל מחבת, הבצק קשה ונראה יבש. הנה לענין עצם המנחה, עולה לרצון לפני השי"ת מנחת מחבת כמו מנחת מרחשת. וכן לגבי שבת, יש בני אדם שהם שומרי שבת, אבל בלי שימת לב ומעשיהם יבשים בלי רגשי קודש, מ"מ לקל ירצו כמו מנחה על מחבת.

ועל פי זה הוסיף הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל לבאר, "כל שומר שבת כדת מחללו הן הכשר חבת קודש גורלו", עפ"י מש"כ בגמ' חולין (לו, ב) והבשר לרבות עצים ולבונה, דחיבת הקודש מכשרתן לאשוויי אוכל. וזהו מה שכו' כאן כל שומר שבת כדת מחללו, כלומר, אדם שהוא אינו מחלל שבת, אבל לקדושת שבת לא בא ואינו יודע מהו, אבל מכיון שהוא שומר שבת מחללו, נעזר מן השמים להרגיש קדושת השבת כראוי כמו עצים ולבונה, שאעפ"י שאינם אוכל חיבת הקודש מכשרתן, וכנ"ל.

עלה דמע

ישוב ובא ברנה ושמחת עולם על ראשו

אחרי מיטתו של הגאון רבי יעקב הלוי לנדא זצ"ל

הרב הלל שמעון שימאנאוויטש, מכון עלה זית

ומי שחוננו השם יתברך דעה ישיב אל לבו, כי השם יתברך שלחו בעולם הזה לשמור משמרתו ותורתו וחוקותיו ומצותיו, ולא יפקח עיניו זולתי לעשות שליחותו, ולקץ הימים אם עשה שליחותו באמונה, ישוב ובא ברנה, ושמחת עולם על ראשו, כעבד אשר שלחו המלך לעבר הים, שאין עיניו ולבו זולתי על דבר שליחותו עד שובו אל אדוניו וכו'. (שערי תשובה שער ב אות כא)

במילים הללו של החסיד רבינו יונה הספיד מו"ר הגרש"פ שוסטל שליט"א את מו"ר הגאון רבי יעקב שמחה הלוי לנדא זצוק"ל. אין צורך להוסיף כלום על דברים הללו, כי זה היה באמת כל מהותו "לא פקח את עיניו זולתי לעשות שליחותו". באמת קשה לתאר דמות דיוקנו של רבינו האהוב מורינו רבי יעקב לנדא שהיה מלמד להועיל לבחורי חמד קרוב ליובל שנים, והעמיד כ-1500 תלמידים במשך השנים. את עוצם גודל צדקותו היה אולי אפשר להרגיש, אבל בוודאי אי אפשר להבין בקט שכלנו. בכל זאת אשתדל להמשיך את הקו שהתחיל הגרש"פ שוסטל שליט"א בצייטוט המשך דברי רבינו יונה:

ומן הדברים שאדם חייב לזכור בעבורם יום המות, כדי שלא יתבטל ואל תרפינה ידיו בעבודת השם יתברך, ותדד שנתו מעיניו לעמול בתורה ולהתבונן ביראת ה' continued on pg. 3

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
5:45	שקיעת החמה	8:37	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	5:26	הדלקת נרות	12:41	מנחה גדולה (חצי שעה לחומרא)
6:26	ג' כוכבים קטנים	9:22	סו"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	5:41	איסור מלאכה (בשעה"ד)	2:57	ט' שעות (להתחלת סעודה)
6:58	ע"ב דקות	10:18	סו"ז תפילה גר"א וגר"ז	5:44	שקיעת החמה	3:25	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
7:06	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	12:10	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	6:10-7:10	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	4:59	פלא המנחה מג"א (לפי האופק)
12:09	חצות הלילה (למלוה מלכה)	1:05	ד' שעות למוסף (לכתחילה)	6:23	צאת ג' כוכבים (לקרי"ש לפני סעודה)	5:14	חצי שעה קודם שבת

בגליון לפ' כי תשא כתב ידידי הדגול הר"ר הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א מאמר נפלא בענין "ורחמיו על כל מעשיו" וההליכה בדרכיו ית' ביחס לבעלי חיים, והעיר שאולי יש לחלק בין מניעה מלהתאכזר עמהם לעומת להתחסד עמהם, ודפח"ח.

יש להעיר מדברי הגמ' (ב"מ פה, א) במעשה דרבי שנענש על שאמר לעגל היוצא לישחט "זיל לכך נוצרת", וסבל מייסורין עד שהראה רחמנות לבני כרכושטא מהא דכתיב ורחמיו על כל מעשיו. ומרהיט דברי הגמ' שהתביעה הייתה "הואיל ולא קא מרחם וכו'", וכן בתיקונו "הואיל ומרחם" משמע שהנידון הוא בעצם הרחמנות שהראה לבעלי החיים, שהרי רבי לא היה שוחט העגל וגם לא גירש את הבני כרכושטא, ואעפ"כ נתבע על מה שלא ריחם וזכה במה שריחם. ולכאורה מכאן יש לסמוך להנהגה של רחמנות כלפי בעלי חיים אף במקום שאינו מתאכזר עמהם. [ועיין במהרש"א בח"א שם שפי' שרבי נתבע על שהראה מדת אכזריות. אולם יש לדון אם אין זה אלא חסרון רחמנות, ודו"ק. וע"ע במכתב מאליהו ח"ג שפי' במעשה זה שמכאן רואים הזהירות שיש לאדם לזהר במדת חסדו שלא תיפגע שזה שייך אף כלפי בעלי חיים, ויסודותו בהררי קודש מדברי הרמח"ל במסילת ישרים פ"ז. וודאי די בזה לפרש הנהגתו של בעל הלב אליהו זצ"ל כפשוטו. ואכמ"ל.]

יפה מן

לכבוד הרב שימאנאוויטש שליט"א,

כתב כת"ר בשבוע שעבר (פרשת כי תשא) מאמר נפלא בענין 'ורחמיו על כל מעשיו', ומאד נהנית מהרחבת הענין בכל פרטיו. ובתו"ד העתיק פסק מהרמ"א (או"ח סי' רכג), ומסתמא תוך תרגום לשונו לשפה אנגלית, נפלה טעות בענין,

עד שלעין הקורא נראה שדברי הרמ"א מתאימים לשיטת 'זכויות בעלי חיים' (animal rights). וענין זה הוא כפירה ממש, כי שיטה זו מיוסדת על האבולוציה, והמבין יבין. ופשוט בעיני שלא לזה כיון כת"ר, אך כיון שענין זה נוגע לעיקרי הדת, נראה שחובה להבהיר הענין. ובפרט כיום, שיש יהודים שומרי תורה ומצוות החסים על חיי הבהמות, ומקפידים שלא לאכול מבשרם, ושלא ללבוש מהנעשה מעורם, ה' יצילנו.

כת"ר העתיק בשם הרמ"א שאין לאדם לומר לחבירו לקנות בגדים של עור כיון שעל ידי זה צריך להרוג בהמות, עד כאן. ואם כנים הדברים, מדוע האיסור הוא דוקא באומר לחבירו, הלא איסור זה שייך אפילו למי שקונה בגדים של עור לעצמו. והמעין בדברי הרמ"א יראה שכוונתו אחרת לגמרי. וזה לשונו: המנהג לומר למי שלובש בגד חדש, תבלה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה, דא"כ היו צריכים להרוג בהמה אחרת תחלה שיחדש ממנה בגד אחר, וכתב ורחמיו על כל מעשיו, והנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, מ"מ רבים מקפידים על זה שלא לאומרו, עכ"ל. הרי שאין המדובר על מי שאומר לחבירו שיקנה בגד חדש, אלא על מי שמברך חבירו 'תבלה' על הבגד שהוא לובש, ויצטרך לקנות בגד חדש.

והחילוק בזה, שהנה מוסכם בפוסקים (עי' שו"ת נודע ביהודה יו"ד מהדו"ת סי' י, הגהות חת"ס למס' ב"מ דף לב, שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' ז) שאיסור צער בעלי חיים הוא רק מה שאינו לצורך בני אדם, אבל מה שהוא לצורכו, ליכא שום איסור [מלבד באופן שהוא מדת אכזריות, עי' שבט הלוי הנ"ל]. ואם כן, מי שרוצה לקנות בגדים של עור, כיון שזהו לצורך האדם, אין שום טעם למנוע מזה. אבל מי שכבר קנה הבגד, יש אומרים שאין לברכו שיבלה אותו בגד ויצטרך לקנות בגד חדש ולהמית בהמה, שזהו שלא לצורך כיון שיש לו בגדים טובים, ואדרבה לא תבלה ולא תתחדש, ודו"ק.

אברהם אברהם סיני

תשו"ח לידידי הג"ר יצחק וגנר שליט"א שהרחיב הדברים בענין "ורחמיו על כל מעשיו".

ובנוגע להערתו של הרב סתהון, אען ואומר כי לדעתי השקפת התורה הנובעת מדברי הנודע ביהודה והרמ"א שציטטתי היא, שלמרות שבמקום הצורך התירה תורה בשם ועורם של בעלי חיים, אבל זה רק במקום הצורך, אבל לולא היתר מיוחד כזה היה אסור להרוג בהמות. ולכן במקום שאינו לצרכי בני אדם יש בזה אכזריות. ואף שבוודאי הדבר פשוט להתירא להשתמש בשופי בבעלי חיים במקום הצורך, לא זכיתי להבין מדוע זה אחד מעיקרי הדת.

ומן הענין להביא כאן דברי המשך חכמה (ויקרא כב, כו), שכל דרכם של עובדי עבודה זרה הקודמים היתה "להרבות אכזריות ונקימה בנפש האדם וכו', עד שהאיר הקדוש ברוך הוא באור תורתו, אשר צוה מצוות לישראל לתועלייתם וכו', הוא נתן ביסודי תורתו חמלה וחנינה על נפש האדם בלי הפוגה ובמחלוקות שונות וכו'. הגר תושב - להחיותו, עבד כנעני - שלא לביישו, הבהמה - שלא לצערה, ואם נאכל בשרה, לא נאכל בלי חמלה, רק באופנים שונים אשר ממעטים צערה רק כצער המות - אשר מזה לא תינצל. ולא נדוש בחסימה, ושבייתה לעבד ובהמה, ופיקוח נפש דוחה כל התורה. הקיצור: כל התורה ומצוותיה מורים חמלה, חנינה, חסד - דרכיו של הקדוש ברוך הוא. והכפילה התורה אזהרה וכו' ושלא להקריב בעודו יונק בתוך ז' תחת אמו, כי הוא חמל גם על נפש הבהמי וכו', ושלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד וכו', עכ"ל.

ובספר אמת ליעקב להג"ר יעקב קמנצקי (שם) הוסיף על דבריו, שהטעם שהקרבנות שעיקרם לריצוי אינם נאכלים כי אם ליום אחד, הוא משום ש"אין רצון המקום שיהיה נראה הבשר יותר מיום ההקרבה וכו', לא רצה הקדוש ברוך הוא שיהיה נראה ולא ישנהו יותר מיום הקרבתו, ודו"ק היטב, והיינו רחמי שמים, ובקושי התיר להקריב לו בעלי חיים". והוא ע"ד שכתבתי.

ובענין מה שהעיר ידידי הר"ר בנימין שטיינפלד אודות השקפת התורה בענין העבדות שנהגה במדינתנו קודם מלחמת האחים. אציין שבעיתון יתד נאמן (טבת תשנ"ד) הובא כדברים הללו בשם תלמידו של הרב דסלר:

During his childhood years, Rabbi Dessler was taught at home and true to the principles of his rebbi, R' Simcha Zissel, his father included... some classics of world literature... One of them, Rabbi Dessler related, was Uncle Tom's Cabin. The reason for this choice is not hard to imagine. (Yated Ne'eman (English edition), 24 Teves 5754.)

ומי שבקי בקורות דברי הימים יודע שהנהגת בני הדרום היתה באכזריות נוראה לא רק כלפי עבדיהם אלא גם כלפי אחיהם שבצפון, ושני הצדדים קיימו את הפסוק על חרבן תחיה בהידור רב כראוי לגוים אכזרים, כמו שהעיד הרמב"ם בסוף הל' עבדים וז"ל:

מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך, ואף על פי שהדין כך מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה וכו', וכן לא יבזהו ביד ולא בדברים לעבדות מסרן הכתוב לא לבושה, ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו וכו'. ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי ע"ז, אבל זרעו של אברהם אינו וכו' רחמנים הם על הכל וכו', עכ"ל.

הרב אברהם אברהם סיני

שלא יתבטל ואל תרפינה ידיו בעבודת השם יתברך - הרב לנדא ניצל כל דקה מחייו לעבודת השי"ת בכלל וללימוד התורה בפרט. קיים שויתי ה' לנגדו תמיד פשוטו כמשמעו. אולם כשאני מעלה בדמיוני את דמות דיוקנו, אינני רואה איש מלא פחד ומורא רק פנים מלאות שמחה וצהלה. שמחת החיים שלו נבעה אך ורק מתורה ויראת שמים. היה תמיד מדושן בעונג רוחני מדברי הקצות והנתיבות או מסברותיהם של רבותיו הגדולים, או מנחת רוח מתלמידיו שאהב כבבת עינו.

ראוי להזכיר שאהבתו זולת לא היתה מוגבלת לתלמידיו. לבו הרחב כאולם אהב אהבה עזה כל מי אשר בשם ישראל יכונה. זכור אזכור איך שכיתת רגליו במסירת נפש גדולה לנחם בחור אומלל שכמעט לא היה עמו קשר, אלא שנודע להרב לנדא שיהיה לבחור זה חיזוק גדול שיבוא לנחמו, ולא היסס ולא חס על עצמו רק הלך רגלי בחום גדול לנחם אותו.

ותדד שנתו מעיניו לעמול בתורה - בני ביתו העידו שהתמיד בלימודו ושקד על תלמודו בלי הרף, ולא הלך לישון עד שהגיע לאפיסת הכוחות, וגם העיד על עצמו שמעולם לא חזר לישון אם קם באמצע הלילה. עדיין עומד לנגד עיני המראה הנורא שראיתי בכביש 17 [NY 17] בדרך ללווייתו של הגר"ב פאלער זצ"ל. הרב לנדא ישב מאחורי הרכב [station wagon] במצב כל כך לא נוח, ובכל זאת הגמרא בידו ולמד בלי הרף. מאז עד עתה לא ראיתי אדם לומד בעיון כזה במצב כל כך לא נוח. ומה נהדר היתה מראהו יושב ולומד במחנה קיץ בסילבר לייק בהשכמת הבוקר על המרפסת של הבקתה שלו. בסדר שני כשגמר ללמד, ישב

ולמד עם החברותא שלו הג"ר בנימין מרגליות שליט"א בעיון רב שאר מסכתות הש"ס. זכה לסיים את הש"ס בעיון רב, ויגע ומצא והיה מגדולי התלמידי חכמים.

ולהתבונן ביראת ה' ולתקן מדות נפשו - היה לו קול נעים ותפילתו היתה בהשתפכות בנפש ובערבות מיוחדת. כשלמדנו אצלו התחיל סדר היום עם לימוד המוסר, ובחר ללמוד ספר קהלת, ועדיין קולו הנעים מצלצל באזני איך שקרא את הפסוקים עם טעמי המקרא. מידותיו היו מושלמות לגמרי. קשה להבין איך שייך מידות יותר מושלמות מאלו. אם אנו חייבים להאמין שרבי ישראל סלנטר השלים את מידותיו עוד יותר, קשה לשער ולתאר כיצד יתכן לשפר מעבר לשלימות שהיתה בו.

בבחרותי זכיתי ללמוד עמו חברותא במחנה קיץ בערב שבת אה"צ. וברוב צדקתו הסכים ללמוד עמי שלא ע"מ לקבל פרס, למרות שהיו הרבה הורים עשירים שהיו מוכנים לשלם לו ביד רחבה כדי שילמד פרטי את בניהם. מנהגו היה לבקש מהתלמיד לקרות מתוך הספר, וכשהגיע בין הפרקים, התחיל לישא וליתן בענין. פעם קראתי לפניו מתוך ספר מרן רי"ז על הרמב"ם, ולא הרגשתי שמו"ר התנמנם באמצע. וכשהגעתי לסוף הפסקה, שאלתי "האם עלי להמשיך?" וכוונתי הייתה האם רצונו שאמשיך לקרוא, או שאפסיק ונדון

סיום עמ"ס נזיר בעיון קיץ תשנ"ו (בבין הזמנים לא שניה סדר היום שלו חוץ מזה שהוריד את העניבה)

בסברת הספר. אמנם הוא התעורר מזה וברוב ענוותנותו חשב שרציתי לשאול אותו "האם רצונך להמשיך לישון או רצונך ללמוד?" אז אמר לי: "אני ממש מתנצל, אני כל כך עייף, סליחה שישנתי". היה ענוותן כהלל, ובמקום שרוב בני אדם היו מקפידים על התלמיד המחוצף, התנצל כאילו הוא פשע נגד התלמיד.

ולהשיג מעלות היראה והאהבה - היה מלא רגש של יראת ה' ואהבת ה'. רבים היו משחרים לפתחו בתשעה באב לשמוע איש בדורנו מתאבל מרה בדמעות שליש על חורבן בית המקדש. וזה לעומת זה, בשמחת התורה היה מפזז ומכרכר לפני התורה בשמחה עצומה ובדבקות. ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב את התורה בוז יבוזו לו. אהבתו לתורה עברה כל גבול.

ולחשוב מחשבות איך יגדיל ויאדיר מצות להיות לנפשו סגולה ואוצר - סיגל לעצמו מצוות ומעשים טובים בהצנע לכת. ביתו המנוגב מכל טוב של תענוגי עולם הזה, היתה פתוח לרווחה לכל אומלל. היה מגיד שיעור בימי בין הזמנים בהתנדבות, כדי "לגמור את הפרק" עם בני העלייה שרצו להמשיך לימודם.

אין ספק כי האוצר והסגולה שהגדיל והפליא לעשות הוא העמדת תלמידים. ברם זכור אותו האיש לטוב, שהוא הראשון בדורנו שחידש שאפשר ללמד בחורים בכתה ט' גפ"ת עם גדולי המפרשים ודברי רבותינו ראשי הישיבה נ"ע. אני זוכר שהרה"ג ר' משה אנגלרד שליט"א מנהל חתן סופר אמר לי שהשיעור של הרב לנדא הוא ברמה של כתה י"ב בשאר מוסדות.

בכל סוגיא לימד אותנו דברי גדולי הראשונים, האחרונים, ודברי ראשי הישיבות ובתוכם היה דולה ומשקה מתורת רבותיו הגרי"ד הלוי סולובייצ'יק והגרי"מ שורקין ז"ל. היה לו כוח מיוחד לעשות הדברים ברורים כשמלה וגם שמחים כנתינתם מסיני. השיעור היה מלא חיות, והרגשנו כאילו אנו עומדים בשדה הקרב של מלחמתה של תורה שבין

הרמב"ם והראב"ד, ובין הקצות והנתיבות.

הבחינות שלו נעשו בחכמה נפלאה. כל מי שידע את הגפ"ת ברור היה מקבל ציון טוב, אבל ההבדל שבין ציון 100 לאלה שלמדו טוב וחזרו על לימודם, לציון 104 שקיבלו אלה שעמלו על כל מילה ומילה של השיעור - היה כבין שמים וארץ. בחכמתו הגדולה פיתח קנאת סופרים שהעמיד אתגר גם לבעלי כשרון שיתאמצו בעמל התורה.

מסירות נפשו ללמד תורה בלטה בכמה מצבים. דוגמא אחת מיני אלף שראינו, היתה בשלג הגדול של שנת תשנ"ו [blizzard of '96] שירד שלג יותר גבוה יותר ממטר, ובכל זאת כיתת רבינו את רגליו לבוא ללמד בחור אחד או שניים. מעשהו זה הותיר רושם עמוק על לב הצעירים.

גם אלה שלא חוננו בכשרון גדול נתעלו בתורה וברוחניות מלהסתכל בדמותו. כל אחד ידע שעומד לפנינו מלאך ה', ותורה יבקשו מפיהו.

כי ידע ויזכור שהימים קצרים - אשרינו שהיה עימנו איש קדוש כזה בדורנו. וכנראה מזלו חזה שימי קצרים, ובוא יבוא השמש בצהרים. ואכן קשה יום זה לנו, אבל הוא עצמו "ישוב ובא ברנה ושמחת עולם על ראשו" שעשה שליחותו.

continued from pg. 4 half-shekel on behalf of an expecting woman's unborn child. This is hinted in the pasuk which can also be read העקב. In addition, the universal *minhag* based on Rema, is to give three half-shekalim each, not just one. Perhaps these "add-ons" are a way to make the amount of *tzedakah* more substantial. We may even start to see a plate in shul for donations of the actual value of today's *machatzis hashekel*. As of this writing, the price of 9.6 grams of silver is \$7.68.

I read the last edition of Alim with great interest. I was particularly struck by Rabbi Szymonowitz's article "ורחמי על כל מעשיו". There is point that needs to be addressed with this message in mind.

In the wake of racial tensions, voices have been heard calling for a return to antebellum America. They view the enslavement of African Americans with idyllic eyes: "They'd be better off with a structure." "They were meant to be slaves." Such remarks betray a lack of understanding of what slavery in pre-Civil War South meant. Theirs was not an idyllic existence of "three square meals and a steady job."

Slaves were viciously abused. Children were forcibly separated from their parents at tender ages and sold to distant slaveowners. Slaves could be punished by whipping, beating, burning, mutilation, branding and imprisonment. Runaway slaves were hunted with bloodhounds. Their lives and their bodies were completely forfeit. This is far from the רוח התורה, which demands מעשיו.

Thank you for the opportunity to express my thoughts, and continued hatzlocha to the Machon.

Binyamin Steinfeld

The Machatzis Hashekel and Inflation

In the time of the Bais Hamikdash, every male of twenty years old and up was required to donate one-half shekel annually, to be used to purchase the *korbanos* of the coming year. The shekalim were to be brought to the Bais Hamikdash by Rosh Chodesh Nissan; the announcement was made one month earlier, on Rosh Chodesh Adar, to allow time for collection. Today, we *lein Parshas Shekalim* on Shabbos Mevorchim Chodesh Adar to remind us of that annual obligation. A hint to this can be found in the pasuk 'זה יתנו זה' has the numerical value of 12. In the 12th month (Adar), they should give the *machatzis hashekel*.

Another connection to Adar (*Megillah* 13b) is that our shekalim countered the shekalim that Haman was going to give Achashveirosh years later to “buy” the right to wipe out Am Yisrael.

Additionally, there is an aspect of כפר נפשו associated with the *machatzis hashekel* – atonement for Am Yisrael.

Rema (*Siman* 694:1) cites another way to commemorate the giving of the *machatzis hashekel*. It was *minhag Ashkenaz* to give a half of the local currency's base denomination to *tzedakah* before Purim, to be distributed to the poor. The source of this *minhag* is in *Mesechtas Sofrim* (21:3), which explains that the shekalim we give today are to support poor people, in addition to *matanos l'evyonim*.

Rema rules that this *minhag* is to give half the value of the denomination of a country's base currency. So, in the USA, where the base is the dollar, we give a half-dollar (50 cents). Rema adds that the *minhag* is actually to give three half dollars, because it says תרומה in the *parshah* three times. However, according to the Gra (*Maaseh Rav*), a single half-shekel or half-dollar is sufficient. It is interesting to note that according to the *Sefer Mordechai*, the reason that we give three half shekalim is because it says the words מחצית השקל three times in the parsha.

The question arises: If the “spirit of the law” is to give *tzedakah*, what happens when inflation causes the currency to be worth very little? True, we are accomplishing the commemoration of the annual half-shekel given in time of the Bais Hamikdash; but we may not be fulfilling the other reason for the *minhag*, which is *tzedakah*.

In times of old, coins had intrinsic value. The half-shekel coin

was a specific amount of silver, approximately 9.5 grams, which equals exactly the value of .33 (a third) of an ounce. Although the price of silver fluctuates the differences will not be drastic, since silver is a precious metal. Today a gram of silver is worth 75-80 cents. Thus, an actual *machatzis hashekel* would be worth about \$7.50.

However, when we are dealing with the currency of a country where inflation is common over time, the value decreases significantly. For example, if we were to compare the value of \$1.50 today with its value 50 years ago (1972), the increase would be about sixfold; when people gave \$1.50 in 1972, it was the equivalent of giving \$9.00 today (which is even more than an actual *machatzis hashekel*). In other countries the value is even less. For example, in Eretz Yisrael three half ש"ח are worth only about 40 cents. In Russia, three half-rubles are worth only four cents!

Rema does mention that some say one should give the actual *machatzis-hashekel* value: ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה: מלבד ג' מחצית אלו. This *minhag* is found in *Hilchos Purim* (Maharil), which says that one should give 34 thalers besides the three half-coins of the denomination of the land. The *Leket Yosher* says that there are אנשים מיוחדים in the Rhineland who give this amount, but his Rebbi (the Terumas Hadeshen) gave only three חצי מטבע של המדינה. Perhaps giving the actual value of a half-shekel in addition to the three local-currency coins and *matanos l'evyonim* would be too expensive for many people, and therefore the *minhag* was not to follow Maharil, as the Rema concludes: ואין נוהגין כן.

The *Biur Halachah* ויש ד"ה wonders at the half-denomination amount, since it may be of little value. He says that since the *אש* was worth very little, it is praiseworthy for whoever can afford it to give half a ruble in addition to the three half-coins, in accord with the latter opinion of the Rema.¹ It is worth noting that the Russian ruble in the time of the Mishnah Berurah was a valuable coin, the equivalent of 100 kopeks, which were worth about 20 grams of silver.² This is a contrast to the modern ruble (post WW1) that is worth little more than a penny (there are 77 rubles in a dollar). Perhaps, due to inflation over time, it would be right to follow the opinion of those who advocate giving an actual half-shekel.

Today, the *minhag* of *machatzis hashekel* has been expanded by many to include one for every member of the household. The *Leket Yosher* even brings a *minhag* to give a

continued on pg. 3

1. ומי שעודרו הקב"ה שיכול לתת חצי רובל כסף אחד זכר למחצית השקל וג' חצאי ג' פעמים לענין מה שכתוב בפרשה ג' פעמים תרומה וכה"א האחרון שכתב רמ"א אשרי וטוב לו. 2. כן כתב בספר מדות ומשקלות של תורה פרק י', ובספר מדות ושיעורי תורה פרק כב.

